

Corona-året har tryktestet retsstaten – med Jens Elo Rytter og Kristian Lauta

Om podcasten

[Juristeriet - podcast](#)

Minksag, epidemilov og instrukskommission. Det sidste år har været lidt af en prøvelse for den danske retsstat, og spørgsmålet er, hvilken helbredstilstand den egentlig befinder sig i ovenpå corona-året.

Det giver professor Jens Elo Rytter en vurdering af i udsendelsens første del, og ifølge Jens Elo Rytter er retsstaten nok blevet grundigt presset undervejs i corona-året, men der er alligevel på mange måder grund til optimisme på retsstatens vegne.

I udsendelsens anden halvdel giver professor Kristian Lauta sine bud på, hvad vi juridisk set kan lære af corona-krisen. Udover at være prodekan for uddannelse og professor i katastroferet, er Kristian Lauta også formand for DJØFs corona task force. Det er en gruppe af eksperter, der blandt andet har til opgave at finde ud af, hvordan vi bruger coronakrisen til at styrke demokratiet, og hvordan erfaringerne fra krisen gør os bedre rustet til at håndtere de kriser, der måtte ramme os i fremtiden.

Hvis du har ris, ros eller gode forslag til udsendelser om jura, så skriv til os på redaktion@jur.ku.dk.

Indholdet af podcasten

Jon Clausen 00:00:11

Du lytter til Juristeriet. En podcast om jura og juridisk forskning produceret af Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet. Mit navn er Jon Clausen. Efter at have ligget brak et par måneder på grund af Corona, er Juristeriet nu tilbage. Og hvilket emne kunne være bedre at kaste sig over end netop Corona. Eller nærmere bestemt, hvad Coronaen har betydet for Danmark som retsstat. For der er ingen tvivl om at Corona-året, der gik med Minkgate, epidemiolov og så videre, har sat retsstaten på prøve. Og lægger man dertil Inger Støjberg-sagen og instrukskommissionen, ja, så kunne man godt få den tanke, at der har været tale om lidt af et annus horribilis for den danske retsstat. Men er det nu faktisk også sådan? Det har jeg talt med professor i forfatningsret Jens Elo Rytter om, og han medgiver, at nok er den danske retsstat blevet æltet godt igennem i det forgangne år. Men den er måske ikke helt så presset, som man kunne frygte. Lyt med om et øjeblik. Sidst i udsendelsen taler jeg med Kristian Lauta, der udover at være prodekan for uddannelse og professor i katastroferet også er formand for Djøf's såkaldte Corona Task Force. Det er en gruppe af eksperter, der i fire rapporter udgivet løbende gennem det sidste år har sat spot på demokrati, frihed og rettigheder under Corona-krisen. Opgaven for taskeforcen har blandt andet været at finde ud af, hvordan vi bruger Corona-krisen til at styrke demokratiet både i Danmark og i resten af Europa. Og hvordan erfaringerne fra krisen gør os bedre rustet til at håndtere de kriser, der måtte ramme os i fremtiden. Og det er netop, hvad jeg taler med Kristian om. Nemlig, hvad har vi lært? Og hvad skal vi gøre anderledes og bedre fremadrettet for at sikre vores demokrati og vores retsstat under en krise? Men først Jens Elo Rytter om retsstatens helbred.

Jon Clausen 00:02:14

Vi skal tage lidt om året der gik, og især hvad Corona har betydet sådan juridisk set. En af de ting, vi har talt meget om det sidste år selvfølgelig, det er retsstaten, og hvordan den er blevet udfordret af Corona. Men inden vi kommer til den del, så vil det måske være meget godt at få på plads er en retsstat overhovedet er for en størrelse. Hvordan definerer vi den? Hvad karakteriserer vi den ved? Ja, for der er nogle gange en tilbøjelighed til, at nogle af de her store begreber retsstat og demokrati og så videre, at de bliver blandet sammen i en stor gryde med alt, hvad der er godt. Der tror jeg, at det er vigtigt lige at få præciseret, hvad retsstaten egentlig er. Og Retsstaten er egentlig meget ældre end demokratiet. Måske tusind år gammelt i Danmark. Og vi kender den også fra Jyske Lov. Med lov skal land bygges. Fortalen i Jyske Lov, og det er i virkeligheden det, det handler om, at samfundet og den magt, der udgår fra staten, skal stå på lov, skal stå på retsregler. Og det betyder altså basalt et hjelmens krav, at staten kan ikke gøre indgreb over for borgerne uden at have et retsgrundlag for at gøre det. Typisk i norden. Og det er i modsætning til det, det er uvilkårlig magtudøvelse. At statsmagten kan gøre hvad de vil. Og det er så essensen i retsstaten, at du skal have hjemmel til det, du nu gør. At du skal handle inden for rammerne af den lovgivning, der er. Og du skal sikre lighed for loven, så alle borgere er lige over for loven. Og så skal du selvfølgelig have nogle domstole i sidste ende, som borgerne kan gå til, hvis de mener, at de bliver retsstatsprincipper, ikke bliver respekteret.

Jon Clausen 00:03:55

Du snakker lidt om det her med demokrati og retsstat, og hvordan de to ting hænger sammen. Kan du ikke sige lidt mere om det?

Jens Elo Rytter 00:04:04

Jo, altså, som jeg sagde før retssagen er meget ældre end demokratiet. Man kan sagtens have en glimrende retsstat, som ikke er spor demokratisk, og det har man også en del steder i verden. Altså demokrati handler jo om, hvordan magten bliver konstitueret. Altså, at hvordan skal man vælge dem, der skal have magten, eller har de lov til bare at sætte sig på magten? Og man kan sagtens have et diktatur, som alligevel baserer sig på retsregler, når de udøver deres magt. Og derfor kan man godt have en retsstat uden at have et demokrati. Til gengæld kan man sige, at hvis man har demokrati, som også er en retsstat, som man har i Danmark, så hver gang man forbryder sig mod retsstatens principper, altså hver gang der bliver handlet ud over beføjelserne i lovgivningen eller uden grundlag i lovgivningen, så bliver det jo også en krænkelse af demokratiet. Så på den måde kan man sige, at der bliver en sammenhæng. Godt. Og hvis vi så går måske et lille spadestik dybere, hvad skal der til, for at en retsstat er sund? Altså hvem er det lige, som der skal sørge for, at vores retsstat har det godt?

Jens Elo Rytter 00:05:18

Altså, man kan se på flere forskellige aktører, som skal sikre, at retsstaten bliver holdt på plads. Altså ideelt set skal det jo være dem, der har magten, som selv sørger for, at reglerne bliver respekteret. Altså, for eksempel jo typisk regeringen og dens ministre. Hvis de aldrig nogensinde følte sig fristede til at gøre noget, som var i strid med reglerne, så ville retsstaten sådan set udfolde sig ganske fint. Men erfaringen viser, at der er behov for, at der er nogen, der også står vagt om retsstatens principper og lov og ret. Og der må man sige, at først og fremmest så hviler det på embedsapparatet. Altså det hviler på de mænd og kvinder, som er ansat i centraladministrationen, og som rådgiver regeringen i forhold til, hvad de må, og hvad de ikke må. Dem, der kender lovgivningen på de relevante områder, så det er også dem, der skal fortælle magthaverne, altså ministrene i regeringen, hvornår de er ved at bevæge sig ud et sted, hvor det simpelthen bryder retsreglerne. Så embedsapparatet er den primære vagthund, kan man sige for retsstatens principper. Dernæst i samarbejde eller sammenhæng med embedsapparatet har vi jo

selvfølgelig også Folketinget. Det er klart, at Folketinget kontrollerer jo regeringen og skal også kontrollere, at regeringen holder sig til retsstatens vej. Hvis en regering begynder at bryde loven, så skal Folketinget i det omfang, at de finder ud af det, selvfølgelig gribe ind. Det er jo altså en del af Folketingets kontrol med statsens principper bliver overholdt. Og så har vi jo hele det, jeg under en stor paraply vil kalde et civilsamfund. Altså anført ved at sige, at medierne holder jo rigtig meget øje med, hvad magthaverne gør, og om magthaverne holder sig inden for lovens rammer og menneskerettighedens rammer osv. Og så råber vagt i gevær. Og det kan NGO'er også gøre. Der er jo alle mulige forskellige interesseorganisationer og grupperinger i samfundet, som også holder øje med magthaverne. De kan også råbe vagt i gevær. Og på den måde er der en række aktører, som egentlig har et ansvar for og en rolle i forhold til at opretholde retsstatens principper. Og når det så alligevel er gået galt, så kan man sige, så ender vi jo ultimativt hos domstolene, som er sådan den fine retsstatens vogter. Sådan i vores forfatning er det jo domstolene, der ligesom bindende sætter tingene på plads, hvis der er gået brud.

Jon Clausen 00:08:15

Godt. Og så på den baggrund. Vi har jo haft et helt særligt år og måske et år, hvor vi har hørt mere om retsstat og udfordringer for retsstaten end i virkelig lang tid. Altså hvis vi ser tilbage på dette Corona år, hvad er det så for nogle sager, der har udfordret retsstaten?

Jens Elo Rytter 00:08:41

Man kan måske sige - sådan helt oppe i helikopteren - så kan man måske sige, at det at der kommer sådan en historisk krise, som vi ikke har haft voldsommere siden besættelsen under Anden Verdenskrig, som er en pandemi, gør jo, at både vores demokrati og vores retsstat i sagens natur kommer under pres. Der bliver behov for at lave noget lovgivning meget, meget hurtigt, og det vil sige, at der bliver også behov for eller, der kommer måske nødvendigvis noget lovgivning, som ikke er fuldstændig gennemtænkt med nogle ret brede beføjelser. Nogle meget brede beføjelser til den udøvende magt, altså til typisk sundhedsministeren, men også justitsministeren. Det er alt sammen en udfordring for retsstaten. Fordi normalt, så giver vi os god tid til at lave en ny indgribende lovgivning. Vi sørger for, at der ikke bliver givet for meget magt til centrale aktører. Altså, der har været en helt ekstraordinær centralisering af magten i forbindelse med epidemiloven. Så hele setuppet med en krise af denne størrelse er simpelthen uundgåeligt også en udfordring af retsstaten og også at demokratiet og den demokratiske kontrol. Hvis vi så går lidt ned under, hvad skal man sige, den store paraply, og det kan jeg fornemme, at du også gerne vil spørge til, altså nedenunder den har der selvfølgelig været nogle helt konkrete forløb, som har givet anledning til kritik og også kritik, som er retsstatligt begrundet. Der kan man sige, den sag, der nok står klarest frem, hvis man tænker retsstatsprincipper, er måske minksagen. Hvor man altså beordrer aflivning af alle Mink i Danmark. Det gør man jo, fordi man er bange for, at Coronaen skal mutere inde i disse besættninger og så måske skabe en resistens over for vacciner. Så man frygter simpelthen et nyt Wuhan i Danmark kan man sige, så man er nødt til at reagere hurtigt. Problemet er det, at man beordre. Altså aflivning af nærmest et helt erhverv, kan man sige, altså minkerhvervet. Det har så ikke lige lovhjemmel, og det er jo det mest basale, som jeg talte om før. Det er det mest basale i retsstaten, at myndigheder kan ikke gribe ind uden hjemmel, og her har vi at gøre med et virkelig, virkelig alvorligt indgreb. Og det sætter man altså sådan set i værk uden at sikre sig, at man har lov hjemmel til det. Og da man finder ud af, at man ikke har lov hjemmel til det. Så er der altså stadigvæk nogle myndigheder, herunder politiet, som agerer over for borgerne, som om de stadigvæk har hjemmel til at gøre det. Altså at sige til borgerne, at hvis de ikke frivilligt afliver jeres mink, så kommer vi og hjælper jer med, så at sige. Og det kan man jo faktisk ikke i en retsstat. Man kan jo ikke gøre det. Det er jo faktisk i strid med grundloven. Og det kører der selvfølgelig en sag om, og spørgsmålet er selvfølgelig hvem er det, der har svigtet? Der kan jo være nogle politikere, men det kan også

være et embedsapparat, der ikke klart nok har fået afdækket i tide, at der faktisk ikke var hjemmel til at gøre det her.

Jon Clausen 00:12:06

Så minksagen er en og et meget tydeligt eksempel. Du var lidt inde på før, det her med at regeringen træffer nogle beslutninger og måske uden at inddrage Folketinget. Man har snakket om en eller anden form for magtfuldkommenhed og så videre. Hvordan ser du på den del af det?

Jens Elo Rytter 00:12:31

Jo altså, der har helt klart været en kritik af en magtfuldkommenhed hos regeringen. Det ser jeg i mindre grad som et retsstatsproblem, det ser jeg i højere grad, som et demokratisk problem. Altså på strækninger af denne her Coronakrise, særligt den første strækning, der er kørt regeringen meget selv og var meget tilbageholdende med at inddrage Folketinget. Og det er klart et demokratisk problem. Der hvor retsstatsproblemet ligger, ud over i minksagen hvor man manglede lovhjemmel, det er i højere grad de her meget brede beføjelser, regeringen fik givet sig selv. Altså Folketinget sagde jo ja til det, men de vidste måske ikke helt, hvad de sagde ja til. Men regeringen sørgede for meget tidligt i forløbet og få nogle meget omfattende beføjelser, som var brede og måske endda ikke helt klare. Så der har været meget diskussion. For eksempel, bare for at give et eksempel, efterfølgende om hvor meget, altså hvor meget omfattede det her forsamlingsforbud egentlig? Og var der egentlig et eller andet sted i denne her nye epidemilov, som regeringen fik igennem Folketinget, var der en mulighed, for hvis det blev nødvendigt at lave et udgangsforbud i Danmark. Det var faktisk ikke helt klart i lovgivningen og forarbejderne. Og det er jo et problem i en retsstat. Selvfølgelig er det mest oplagte problem, når man slet ikke har hjemmel, men det er også et problem, hvis man har en meget fluffy hjemmel, som kan fortolkes på mange forskellige måder, så borgerne ikke helt ved, hvad det er de må, og hvad de ikke må, og hvad de kan blive udsat for fra myndighederne. Det er jo et retssikkerhedsproblem, at man ikke ved, hvad ens retsstilling er som borger.

Jon Clausen 00:14:16

Jeg vil rigtig gerne vende tilbage til det med epidemiloven. Inden det, tænkte jeg, at der også er spørgsmålet om, om sundhedsmyndighedernes anbefalinger eller mangel på anbefalinger.

Jens Elo Rytter 00:14:32

Det har også været meget diskuteret. Regeringen valgte på nogle områder ikke at følge de anbefalinger, der kom fra sundhedsmyndighederne. Det kan være, at det er det du tænker på, altså den diskussion om politikerne bare har lov til at ignorere de anbefalinger, der kommer fra sundhedsmyndighederne. Det opfatter jeg egentlig ikke så meget som et retsstats-spørgsmål, men det opfatter jeg mere som en diskussion om, hvad for et beslutningsgrundlag bør vi have i et demokrati, når vi træffer nogle beslutninger. Skal vi følge eksperterne altid, eller skal politikerne også nogle gange bare lave deres egne vurderinger? Det mener jeg, er en meget svær diskussion. Jeg mener ikke, den har så meget med retsstats-princippet at gøre, fordi det afgørende ud fra et retsstatsprincip, det er jo sådan set mere, om man har hjemmel til at gøre det, som man gerne vil gøre. Ikke så meget, hvordan man er nået dertil. Det vigtige er selvfølgelig demokratisk set, at vi demokratisk set har krav på både som borgere, men i høj grad også som opposition at få at vide, hvad det er, som eksperterne har sagt. Og det er det, der også har været stor kritik af Mette Frederiksen. Og berettiget kritik af Mette Frederiksen på et af de allerførste pressemøder for et års tid siden, hvor Danmark bliver lukket ned. Der giver hun det indtryk, at de nedlukningen, man nu laver, har sundhedsmyndighederne også anbefalet, og det var jo faktisk ikke helt rigtig. Sundhedsmyndighederne ville ikke gå lige så langt som regeringen faktisk besluttede i sidste ende at gøre. Og det, mener jeg, er at føre befolkningen og oppositionen bag lyset. Og det skal en

statsminister ikke gøre. Og det, mener jeg, er et demokratisk problem mere end det er et retsstatsproblem.

Jon Clausen 00:16:31

Og så var du lige lidt inde på det før, men det kan være, vi kunne kigge lidt nærmere på det her forløb omkring epidemiloven. Først den midlertidige lov og så regeringens forslag til en ny lov og så den endelige lov, der blev vedtaget. Hvordan ser du det forløb i forhold til retsstaten?

Jens Elo Rytter 00:16:48

Det er jo en ting, at det skulle gå meget stærkt tilbage i marts, da man fik behov for at få nogle centraliseret og vidtgående beføjelser til at bekæmpe denne her smittespredning. Man besluttede så klogeligt nok, at denne her lov skulle være midlertidig. Den skulle have en solnedgangsklausul, som det hedder. Altså på et eller andet tidspunkt skulle den løbe ud, og så skulle man tage stilling til, hvad der mere permanent skulle gælde i forhold til at bekæmpe smitsomme sygdomme. Og det, som jeg synes, har så været interessant i den proces og også dybt bekymrende, det er at regeringen, da den så fremsatte forslag til en mere permanent erstatning, der, kan man sige, at den på ingen måde prøvede at liste mange af de kritisable elementer i den midlertidige epidemilov ned i den permanente epidemilov. At meget vidtgående beføjelser bliver centraliseret hos regeringen og regeringens ministre med meget lidt demokratisk kontrol og med meget lidt domstolskontrol. Det er et billede, som kendes fra andre problemstillinger, for eksempel terrorbekæmpelse. Dette at man får nogle midlertidige beføjelser, og så søger man, at gøre dem permanente. Det er desværre noget, vi ser ofte. Altså at magten ikke særlig tit frivilligt gives slip på nogle vidtgående beføjelser, de har fået i en krisetid. Det skal man holde øje med. Og det ser vi jo så også her, og der kan man sige, heldigvis så var Folketinget så i løbet af 2020 vågnet op. Altså hvor man kan sige, at Folketinget nok også var i granatshok, da Coronaen for alvor ramte for et år siden. Så er de der i efteråret, da regeringen kommer med de nye forslag, der er Folketinget vågnet op og siger nej. Det er en ommer. Det er simpelthen for vidtgående. Det vil vi ikke være med til. Og så må regeringen tilbage og i gang med at forhandle. Og på grund af den kritik, der havde været både fra Folketinget, men også fra civilsamfundet, endte man altså med en permanent epidemilov, som jeg ved, der stadigvæk er nogen, der er kritiske over for, men som helt utvivlsomt er bedre end den midlertidige epidemilov. Der er simpelthen bedre retsgarantier i de tilfælde, hvor der er tale om frihedsindgreb, der er der en let klageadgang og adgang til domstolsprøvelse. Og så er der frem for alt en ordening, der gør, at de vidtgående indgreb skal godkendes i Folketinget. Regeringen kan ikke gøre det selv. Og det er alt sammen nogle garantier, som er gode i forhold til at sikre os imod vilkårlig magtudøvelse fra en magtfuldkommen regering i fremtiden.

Jon Clausen 00:19:47

Og så tænker jeg, at selv om, at vi primært har snakket Corona, hvilket egentlig er det, der var meningen med denne udsendelse, så ville det måske være lidt kunstigt at have en snak om retsstatens tilstand inden for det sidste år uden også lige at runde instrukskommissionen og den ulovlige ordre fra ti dligere integrationsminister Inger Støjberg. Hvad betyder den sag for vurderingen af retsstatens tilstand?

Jens Elo Rytter 00:20:16

Man kan sige, at det er jo fuldstændig tilfældigt, at denne beretning fra instrukskommissionen kommer samtidig med Coronakrisen. Men man kan sige, at instruks sagen eller Støjberg-sagen jo også handler om retsstaten, og det har de jo i hvert fald til fælles. Inger Støjberg har jo ifølge instrukskommissionen givet en klart ulovlig ordre til embedsapparatet om, at man skulle adskille alle asylpar, hvor den ene part var mindreårig. Og det kan man dels ikke gøre på den måde efter de forvaltningsretlige regler, men navnlig så er det i strid med Danmarks menneskeretlige

forpligtelser bare vilkårligt at adskille alle par, fordi der er jo også noget med retten til familieliv. De her par er jo en familie og nogle af dem havde også børn. Så bare over en kam og adskille dem alle sammen, det er simpelthen i strid med artikel 8 om familieliv i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Og derfor var ordren klart ulovlig. Og der kan man sige, det må man jo heller ikke i en retsstats. Man må ikke bare sætte sig ud over de menneskerettigheder og andre fundamentale love, som vi er blevet enige om skal overholdes. Og det er derfor, den sag er endt med en instrukskommission og nu også skal for Rigsretten. Man kan så sige Inger Støjberg er jo ikke den første person eller den første minister i historien, der har presset lovgivningen og Danmarks internationale forpligtelser. Hvis det altså er det, hun har gjort. Men nu lægger vi det til grund, at det er det, som hun har gjort. Det er der mange andre ministre, der har gjort før hende. Og det er ikke altid, at sagerne får et efterspil, som de gør her. Det peger på, for mig at se, dette, at det kan lykkes en minister øjensynligt ganske ofte, at presse retsstatens principper og formet dem efter ministerens egne politiske ønsker. Det peger efter min opfattelse på, at der er nogle strukturelle udfordringer i den måde, vores system fungerer på. For som jeg være inde på tidligere, så var det jo sådan ideelt set, at embedsapparatet er det første og vigtigste bolværk mod overgreb på retsstaten, så embedsværket skulle sige klart fra, når der kommer en minister og siger "Jeg vil gerne gøre sådan her", så skal embedsapparatet sige "Det kan du ikke, det er ikke hjemmel til det eller det er i strid med vores menneskeretlige forpligtelser". Jeg synes, det er lidt bekymrende, det der hidtil er kommet frem i instruksagen eller Støjberg-sagen, at endnu engang ser det ud som om, at store dele af embedsværket ikke er i stand til at sige tilstrækkeligt klart fra over for en minister, der ønsker at bryde loven. Og en del af forklaringen på det skal utvivlsomt findes, og det er jeg ikke alene om at mene, det skal utvivlsomt findes i den dobbelte opgave, vi efterhånden har givet vores embedsmænd og kvinder og navnlig dem, der sidder i toppen af systemerne. De har jo altid skulle være garant for lovlighed og saglighed og faglighed og den slags embedsmandsdyder, men i stigende omfang er det også forventningen, når man er topembedsmand, at man kan indgå i den politisk taktiske sparring med ministeren. Man er altså blevet politisk rådgiver for ministeren samtidig med, at man også er retsstatens vogter. Og det skal man jo nok ikke være genial for at kunne se, at det kan give nogle dilemmaer, at man i en vis forstand har to kasketter på. Man er både ministerens politisk fortrolige, og man er også potentielt ministerens modstander, hvis man skal sætte foden ned og sige "Den går altså bare ikke Fru. Minister". Og det tror jeg, er det dilemma, som vi ser udspille sig, blandt andet i Støjberg-sagen, men også i tidligere sager - eksempelvis statsløsesagen - at top embedsmændene simpelthen ender med at identificere sig for meget med ministerens ønsker, og derfor siger de ikke klart fra. Og det er jo frem for alt topembedsmænd ellers, der virkelig har forpligtelsen til at sige fra end en departementschef eller en afdelingschef. Han har jo noget bedre mulighed for at sætte foden ned end en førstearns fuldmægtig i et ministerium. Og alligevel ser vi, at det er topembedsmændene øjensynligt, der har sværest ved det. Det mener jeg, Støjberg-sagen bare er ét af flere eksempler på, og det tror jeg, vi er nødt til, at kigge på mere strukturelt, hvordan vi får skabt nogle mere rene linjer mellem det politiske niveau og så embedsværket. Det tror jeg ville være godt for retsstaten.

Jon Clausen 00:25:25

Og så på baggrund af det, som vi nu har snakket om, og som et opsamlede overordnet spørgsmål, hvordan vil du så vurdere, at retsstaten har det oven på dette sidste år? Altså hvad er den helbreds tilstand? Det er jo klart for alle, at der har været nogle problematiske forløb, men er der tale om nogle små skvulp, eller er vi i gang med nogle mere fundamentale udfordringer for retsstaten?

Jens Elo Rytter 00:25:52

Men jeg tror da, at hvis man har siddet og hørt på det her, så kunne man da godt være tilbøjelig til at sige, at det lyder jo, når man lægger det hele sammen, sindsygt bekymrende. Minksag, Epidemilov der bliver forsøgt snedigt gennemført og Støjberg-sagen, hvor en minister giver klart

ulovligt ordre, og Støjberg-s azen er måske langtfra den eneste. Så må man jo tænke, jamen er retsstaten ved at blive fuldstændig undermineret. Det tror jeg ikke ville være den rigtige konklusion. Ja, jeg tror man må sige, at der også er noget opmuntrende i forløbet, både omkring Coronakrisen og sådan set også omkring instruksagen. Og det er jo faktisk, at der er nogle modvægte. Der er nogen, der er opmærksomme på, at der er nogle problemer, og gør opmærksom på det, og der bliver faktisk reageret på det. Og det viser jo faktisk, at de kræfter, der er i vores system, de vil beskytte retsstaten. De trods alt, efter min opfattelse, er stærkere end de kræfter, politiske kræfter, der nogle gange er villige til at give køb på retsstatens principper. På den måde, synes jeg ikke, der er nogen grund til sådan meget alvorligt bekymring. Der er helt klart nogle strukturelle ting, man er nødt til at være opmærksom på. Der vil jeg primært nævne to. Altså det her med, at en krise-lovgivning kan meget let kan gå hen og blive hverdags-lovgivning, hvis man ikke passer på. Og så det her med, at embedsmændene har fået en problematisk dobbeltrolle. Det er nogle ting, vi er nødt til at se på, hvis vi vil fastholde retsstaten, men for resten, der mener jeg, at vi skal være rimelig glade for, at vi har et velfungerende demokrati. Vi har et velfungerende civilsamfund. Vi har en velfungerende presse, som holder øje med magthaverne, så dér, hvor der måtte være fristelser - og det er jo heldigvis ikke sådan, at vi har et generelt korrupt regeringssystem - men hvor der måtte være fristelser til at give køb på nogle af retsstatens principper, der er der stærke kræfter, der står klar til at beskytte retsstaten. Og så må man også bare sige, at lige præcis Coronakrisen og den meget omtalte Minksag, det er jo også forståeligt, at der i en krise, hvor alting går meget hurtigt, der vil der ske nogle ting, som simpelthen ikke kunne ske ellers. Det skal man også have med i billedet. Det har været et meget specielt år og nogle af de ting, jeg tror vi har set i det her Corona-år, dem kommer vi ikke til at se igen, og derfor skal man passe på, at man ikke graver konklusioner ud fra et så exceptionelt forløb.

Jon Clausen 00:28:39

Kan man måske ligefrem sige, at givet at det har været så exceptionelt, og at det har tryktestet tingene på den måde som det har, at det faktisk på en eller anden måde paradoksalt bliver, netop af den grund, bliver sådan et eksempel på, at den faktisk klarer det godt - retsstaten. At den faktisk kan modstå nogle ellers også store pres?

Jens Elo Rytter 00:29:06

Ja, og det er jo også også, som vi har siddet og drøftet, mange af os, der har været involveret i det her. Vi har faktisk fået testet, som du også selv sagde, vi har fået trykt-prøvet nogle af de principper, som vores samfund bygger på retsstat, demokrati osv. Og vi kan da se, at i det store og hele så holder systemet vand. Det er jo egentlig meget godt og få set, for vi har jo ikke haft en krise af denne her større i Danmark i nyere tid. Der er helt klart også punkter, hvor vi har set, at retsstaten måske er skrøbelig. Man kan sige, at det lækker lidt. Jeg kan også minde om denne domstols nedlukning. Det tror jeg ikke, at vi var mange der kunne forestille os, at regeringen kunne beordre domstolen til at lukke, og at domstolene bare ville slå hælende i. Det er et af de steder, hvor man kan sige, vi kan se, at systemet er lidt for skrøbeligt, og der kan man måske sige, hvis man skal være meget optimistiske og positiv, så kan man måske sige, det har været godt, at vi har fået den her krise, for der er blevet sat lys på de steder, hvor vores system og vores retsstat forståelse er for skrøbelig. Og så kan vi jo få lappet de huller, så at sige sådan, så vi får et mere modstandsdygtigt demokrati og en mere modstandsdygtig retsstat i forhold til fremtidige kriser. Det kan man sige, det på en måde kun godt.

Jon Clausen 00:30:34

Hvis du har fået mod på at læse mere om retsstatens tilstand, kan du smutte forbi din nærmeste velassorterede bladpusher', og købe forårsnummeret af det politiske magasin Ræson, hvor Jens Elo Rytter har bidraget med en analyse. Vi fortsætter med Corona året der gik nu med professor 7

Kristian Lauta, der her giver sine bud på, hvad krisen har lært os, og hvad vi skal gøre for at styrke både demokrati og retsstat, så vi står bedre rustet næste gang, vi pludselig befinder os midt i en krise.

Jon Clausen 00:31:04

Kristian, ud over at være prodekan for uddannelsen og professor i katastroferet, så er du også formand for Djøf's såkaldte Corona Task Force, som i løbet af året der gik, har udgivet fire rapporter med erfaringer og anbefalinger på baggrund af vores erfaringer med Corona. Jeg kunne godt tænke mig at starte med erfaringerne i forhold til retsstaten. Her har I to observationer i taskforcen og to anbefalinger. Den første erfaring er, at magtens tredeling blev udfordret og viste sig uklar, som der står. Kan du ikke uddybe det lidt og måske også komme ind på jeres anbefaling i den forbindelse?

Jon Clausen 00:31:45

Jo, det kan du tro. Og tak fordi jeg måtte komme. Vi så ret tidligt, at Coronakrisen ville komme til at udfordre vores helt grundlæggende beslutningsgange i retsstaten. Det er sådan set ikke usædvanligt. Det kender vi fra kriser overalt i verden. Katastrofer og kriser har det med at komme ind og skubbe helt fundamentale ting. Også de mest principielle og inderste ting i staten. Vi så det meget konkret omkring nedlukningen af domstolene, hvor at der ret tidligt opstod betydelig uklarhed om, hvem det egentlig var, der kunne beslutte det. Man oversendte nogle breve fra justitsministeren gennem justitsministeriets departement ned i Domstolsstyrelsen, hvor det egentligt stod fuldstændig uklart, om det var domstolene selv, der skulle træffe den afgørelse, eller om det var Justitsministeriet. Der kan man sige "poteta potato - hvad fanden betyder det egentlig, hvem der beslutter dette?" Men grunden til, at det er fuldstændig afgørende, at vi har klarhed over, hvem der beslutter for eksempel om domstolene bliver nedlukket, det er jo fordi at fundamentet bag vores retsstat er en skarp adskillelse af disse magter, som vi også kender fra grundlovens paragraf 3. Det vil sige, hvis vi vil sikre os imod fremtidig misbrug, tryk på domstolene, politiske overgreb i forhold til det, så bliver vi nødt til at være ekstremt skarpe på, hvem der træffer de her beslutninger. Vi så det sådan set også i år i januar, hvor regeringen kom med en række anbefalinger til, at Folketinget begyndte at reducere deres aktivitet. Vi havde på sin vis det samme dilemma, kan vi have en siddende regering, der begynder at diktere, hvad de folkevalgte, der i realiteten skal føre kontrol på vejene af os alle sammen foretager sig? Så der har været nogle gange undervejs, hvor magtens tredeling for alvor er blevet prøvet, og der synes vi, der er et potentiale. Der er et potentiale for, at vi skærper vores allesammens, som borgeres bevidsthed og i særdeleshed de her grundlovsaktørers bevidsthed om, hvem træffer beslutninger om hvad? Hvad kan man træffe afgørelser om? Og hvordan er sammenspillet, kan man sige, også i en krise imellem disse aktører?

Jon Clausen 00:33:54

Så er det vi mangler simpelthen noget mere viden, noget mere samtale, noget mere klarhed omkring det. Er nogle konkrete ting, vi er nødt til at ændre?

Jon Clausen 00:34:03

Jeg tror, der både er nogle konkrete ting. Vi har anbefalet af domstolene, at de i særdeleshed styrker deres organisering, at de styrker deres interne beslutningsgange, og at de udvikler en beredskabsplan. Så det er klart, at domstolene faktisk har kapaciteten til at håndtere, hvis der skulle være fremtidige kriser, hvor der er brug for, at også de medvirker til at løse det. Så har du helt ret i, at der er en stor kulturel samfundspolitisk komponent i det her, der handler om, hvordan fungerer vi som demokrati? Er vi skarpe nok, som demokrati også i kriser, til at holde fast på de helt grundlæggende principper, som skal være fundamentet for vores samfund? Og der er bestemt også et forbedringspotentiale for os som borgere og for vores demokrati som sådan.

Jon Clausen 00:34:49

Og du var måske en lille smule inde på det allerede, men den anden erfaring var at beslutningsgangene var uklare internt i domstols-systemet. Hvad vil det sige, og hvad skal vi se på fremadrettet i den forbindelse?

Jon Clausen 00:35:02

Jeg tror sådan set allerede, at virkeligheden har overhalet os lidt. Heldigvis. Altså, domstolene har simpelthen taget dette her ad notam og har lavet en fornyet beredskabsplan og har skærpet, tror jeg, deres deres egne beslutningsgange. Vi så det på den måde, at ved den første nedlukning, der opstod det her enormt uklare vacuum. Men her i forbindelse med anden bølge, hvor vi skulle lukke ned igen, var det meget klart, at domstolene var meget bevidste om, at det var dem, der skulle træffe beslutning. De var meget bevidste om, hvem de skulle spørge og hvordan. Og var også meget tydelig i deres kommunikation i forhold til regeringen, og sagde "prøv at høre her venner, vi har fået jeres anbefaling om, hvad I synes, vi skal gøre. Nu vil vi selv beslutte præcis, hvordan det skal foregå". Og på den måde, så har krisen jo sådan en lærings-komponent indbygget. Og noget af det, vi anbefaler, var præcis det, vi så har set omsat hos domstolene i løbet af det sidste halve år.

Jon Clausen 00:35:54

Så der var et wake-up call der, som blev hørt og implementeret.

Jon Clausen 00:35:58

Thank God! Ja, præcis.

Jon Clausen 00:36:01

Så har I også gjort jer nogle observationer omkring næringslivet, altså restauranter og kulturliv, frisører, butikker og shoppingcentre og så videre. Hvad har I kigget på her? Hvad kommer I frem til her? Og hvad er anbefalingerne i den forbindelse?

Jon Clausen 00:36:18

Når man kigger ud over det danske samfund, så tror jeg ikke, at der er nogen tvivl om, at nogle af dem, der har været allerhårdest ramt det har været de private erhvervsdrivende, de liberale erhverv, restauratører, hotelejerne og så videre, som har skulle for egne penge i vidt omfang holde deres virksomheder lukket, uden mulighed for at tjene nogle penge. Og, tror jeg, for mange med en meget stor ansvarsfølelse over for deres ansatte. De har været bragt i nogle meget vanskelige dilemmaer. Når vi kigger ud over Europa, så kan vi sådan set se, at de indgreb Danmark har lavet i næringslivet, særlig i foråret, de var faktisk mindre indgribende, end vi har set andre steder. Danmark placerer sig sådan set utroligt flot og vi er sådan set også relativt generøse i forhold til den erstatning, vi giver til disse mennesker igennem disse, jeg ved ikke, hvor mange efterhånden, hjælpepakker, man har vedtaget. Der er dog også her et fundament for, at vi kan blive endnu bedre. Altså, der har været og det er det stadigvæk et problem for næringsdrivende, hvis man ikke kan få forudsigelighed. Så vi kunne blive meget bedre til at lave en gennemskuelig plan for, hvad det er for nogle restauranter, der er, og under hvilke betingelser de her liberale erhverv kan få lov til at genåbne. Nu har vi fået en genåbningsplan, der strækker sig en måned, men der er stadig erhverv i Danmark lige nu, der sidder i den situation, at det ikke er entydigt, hvornår de kan få lov til at genoptage deres virksomhed, og det gør det faktisk umuligt for dem at træffe kvalificerede beslutninger om, hvad de skal gøre. Om de skal gå konkurs, eller de skal fyre deres medarbejdere eller opsiges lejemaal. Det er sådan set noget også fra et menneskeretligt perspektiv, vi godt kan blive bedre til. At give forudsigelighed og give proportionalitet. Det indbefatter nok også, at man bliver endnu bedre til at differentiere de indgreb på landsplan, man

har. Det er altså ikke nødvendigvis i overensstemmelse med menneskerettighederne, at alle skal lukke ned, fordi incidentstallene er høje i København. Man bliver simpelthen nødt til at have et net. Vi taler om et finmasket net. Et lidt mere fintfølede apparat i forhold til disse restriktioner, sådan at man kan få lov til endnu tidligere, end man faktisk har gjort og genoptage frisør virksomheden på Samsø eller på Bornholm. Når man nu ved, at der faktisk ikke er nogen smittede. Endeligt, så har denne her diskussion om hjælpepakker overfor for kompensation været vigtigt for os at understrege, at selv hvis vi som samfund vurderer, at vi ikke kan give fuld kompensation for de restriktioner, man pålægger erhvervslivet, så er det at foretrække, at man laver en kompensationsordning. Og det er det, fordi det ikke kun et spørgsmål om økonomi og om hvor meget de skal have. Det er et spørgsmål om forudsigelighed, om retssikkerhed. At du som virksomhedsejer ved, hvad du kan forlade dig på. Det er det, der giver dig handlefrihed. Det, der gør, at vi kan få rationelle virksomheder, der kan begynde at træffe rationelle beslutninger, der sådan set også kan hjælpe os alle sammen. Så det, at man fjernede kompensationen i forbindelse med haste lovgivning og valgte endnu en gang at udskyde spørgsmålet om kompensation for de her indgreb under vedtagelsen af den nye Epidemilov, det er noget, vi kritiserer. Vi synes, det havde været langt bedre, at man faktisk havde valgt at indføre en delvis kompensationsordning, sådan at virksomhederne vidste, hvad de kunne forlade sig på, når de blev underlagt restriktioner.

Jon Clausen 00:39:55

Godt. Og så her i jeres seneste, jeg ved ikke om det er konkluderende, men i hvert fald jeres sidste rapport, så kommer I med nogle overordnede anbefalinger, og dem kunne jeg godt lige tænke mig at tage én for én. Den første lyder: Indføre en krise-bremse. Hvad vil det sige?

Jon Clausen 00:40:18

Catchy ik?

Jon Clausen 00:40:19

Jo.

Kristian Lauta 00:40:19

Det er jo gået op for os, og det tror jeg, det er for rigtig mange danskere, at Covid-19, har ikke nødvendigvis et klart slutpunkt. Vi kunne meget vel være i en situation, hvor at vi igennem de næste mange, mange år skal bekæmpe forskellige bølger af denne her sygdom igennem mutationer, som igen og igen vil udfordre vores samfund. Og i det tilfælde, at det er rigtigt, at den her krise ikke har et klart slutpunkt, så peger vi på, at vi bliver nødt til at indbygge, i denne her epidemilov, som vi nu har vedtaget, der er et permanent stykke lovgivning, der kan gælde, en mekanisme, der får os til at overveje, om det stadig er det rigtige vi gør. Nu har man i virkeligheden et værktøj, der altid vil gøre os i stand til at lave restriktioner på vores samfund, på vores samfunds aktiviteter, og det vi peger på, er behovet for at der, med et eller andet interval hver tredje eller hver sjette måned, at lave et stop ind, hvor vi spørger os selv: Er det stadigvæk en krise, som er værd at bruge det her arsenal af restriktioner på? Eller er det på tide at vi genovervejer? Vi står jo hele tiden, og det gør man altid med kriser, i den situation at krisens natur er umættelig. Hvis man vil gøre alt, hvad der er nødvendigt for at bekæmpe den krise man står i, så er alt nødvendigt. Derfor er den balance, vi skal ramme i hvilke restriktioner vi har en fuldstændig iboende politisk øvelse. Det kan man meget hurtigt komme til at glemme i den samfundsdebat, der er, fordi vores samfundsdebat nu hele tiden kæmpes fra tue til tue. Vi kæmper hele tiden om det næste politiske spørgsmål. Og derfor er der brug for et eller andet. Og vi er ikke sådan specielt, vi kalder det en krise- bremser, men vi kunne kalde det hvad som helst, eller andet, der gør, at vi med jævne mellemrum stopper op og stiller os selv de fundamentale

spørgsmål. Skal vi stadig bekæmpe dette med alt hvad vi har? Har vi ramt de rigtige balancer? Hvad skal der ske om tre måneder, hvis vi står her igen?

Jon Clausen 00:42:35

Og skal det så være et politisk politisk instrument, eller skal det være noget, der ligesom er sat i Folketinget og sige nu skal vi debattere det her? Jeg tænker, at frygten er, at en hvilken som helst givende eller siddende regering med et givent flertal, så vil kunne debattere og så fortsætte deres strategi-politik, som de nu måtte ønske. Hvordan sikrer man, at sådan en bremse får en effektivitet?

Kristian Lauta 00:43:06

Det ved jeg ikke om man kan sikre, men vi havde forestillet os en forespørgselsdebat i Folketinget, som som du foreslår her. Det er jo også sådan, vil jeg sige, at hvis et folketingsflertal fortsat mener, at det er den rigtige kurs, så er det jo i et demokrati også den rigtige kurs. Det, vi har brug for, er dog, at vi med jævne mellemrum husker at stille os spørgsmålene, der bringer os et andet sted hen. Jeg har i løbet af det sidste år diskuteret epidemilov med rigtig mange, også rigtig mange politikere, og noget af det, de hele tiden kommer kom med er, "Kristian, vi har diskuteret det her hele tiden. Vi diskuterer jo hele tiden epidemilov. Hvorfor er det, du bliver ved med at sige, at vi skal diskutere det grundlæggende i det her?" Og det er både rigtigt og forkert. Vi diskuterer hele tiden epidemi, og vi diskuterer hele tiden balancer, men vi diskuterer det ud fra enkeltsager. Ud fra det konkrete. Ud fra smittetallet i Vollsmose og incidenstal i Brøndby. Det vi prøver at appellere til, det er, at når man skal effektivt krisehåndtere, så skal man både håndtere det, der er lige foran næsen. Men man skal også sørge for at indbygge nogle processkridt, der gør, at vi bliver tvunget til at diskutere det grundlæggende. Ellers glemmer man det. Ellers er det krisen, der styrer tempoet, og ikke os, der forsøger at styre krisens tempo. Hvis det giver mening. Og det er sådan set bare det denne mekanisme skal. Om det så vil være effektivt? Nej, det vil det meget ofte ikke være. Du har helt ret. Jeg tror også, der vil komme nogle røvkedelige forespørgselsdebatter, hvis man faktisk er enige om, at vi er på rette kurs. Og man kan også sige, at hvis vi faktisk er enige om, at vi er på rette kurs og husker at stille spørgsmålet, er det måske heller ikke så problematisk. Mekanismen skal sikre, at den dag, hvor vi faktisk ikke er enige om den grundlæggende kurs, så husker vi at stille spørgsmålet, og vi giver plads til, at de stemmer, der er uenige, kan få en scene og komme frem på. Og det er vigtigt i et demokrati.

Jon Clausen 00:45:08

En tænkepause. En planlagt tænkepause. Og så kan det være, at vi fortsætter der ud af, men tvinger os i hvert fald til at tænke.

Kristian Lauta 00:45:16

Det er det, vi skriger på her. Det er sådan set også det, vores anden anbefaling handler om. Vi foreslog at nedsætte en ekspertgruppe, som kan forholde sig til de retsstatslige elementer. Vi har det sidste år set, synes vi, ganske mange sådan helt fundamentale retsstatslige diskussioner, hvor Folketinget og regeringen kunne have drage fordel af at debattere de her ting forlods med en ekspertgrupper. Og hvor, at det måske også understreger behovet for, at vi for rammesat nogle retsstatslige grundspørgsmål med jævne mellemrum. Ikke kun under 19, men også uden for rammerne af det. Vi kalder det her retsstatslige vismandsfunktion, fordi det er noget, vi kender fra de økonomiske vismænd, som så med jævne mellemrum kommer med indspark til hvordan udvikler den økonomiske politik sig? Dette er jo bare et, altså, vi kan jo igen kalde det, hvad hvad vi nu ønsker, men vi ønsker en funktion, hvor man hvor man husker at stille de retsstatslige spørgsmål. Hvor det igen ikke er hverdagspolitikken, der altid skal definere det. Eller enkeltsagsspørgsmålene, der skal fylde op, når vi diskuterer retsstat. Jeg vil meget hellere tale om,

hvordan vi træffer gode beslutninger under en krise, ind jeg vil tale om minksagen for eksempel. Og det er næsten umuligt at trænge igennem med, for det eneste vi kommer til at tale om, det er konkrete sager. Og sådan en retsstatslig vismandsfunktion kunne være en måde at få rammesat nogle mere principielle drøftelser til fordel for Folketingets arbejde. Og sådan set også, tror jeg, til fordel for regeringens løbende læringsproces i hvordan, hvordan rammer man disse meget vanskelige balancer, der hele tiden skal rammes.

Jon Clausen 00:47:07

Godt. Og så som det tredje punkt, så anbefaler I at gøre retsstaten til et hovedtema i fremtidens Europa. Hvorfor det? Og måske lige så vigtigt hvordan det?

Kristian Lauta 00:47:21

Ja, vi synes jo, på den ene side er det klart, at nu har jeg fremhævet nogle af de steder, hvor vi kan blive bedre på de retsstatslige tema i Danmark. Men vi synes jo sådan set grundlæggende set, at Danmark har klaret denne her krise forbilledligt. Vi har formået at klare det med relativt lille samfunds effekt i forhold til sundhed og samtidig haft stor respekt sådan set samlet set for menneskerettigheder og retsstat. Og det bør man jo egentlig gøre til et forbillede for Europa. Fra vores perspektiv, så har Danmark, som et lille land en meget stor interesse i, at det er retsstatslige dyder, der også kommer til at præge det Europa, vi ser i morgen. Og når vi kigger ud i Europa, så ser vi sådan set nogle lidt bekymrende tendenser. At Corona har skabt betydelig større problemer i nogle af de lande, også lande vi normalt sammenligner os med og arbejder tæt sammen med i Europa. Og derfor tror vi både nu og på den anden side af den her krise, at det bliver afsindig vigtigt at retsstatsdyder kommer til at blive fundamentet for det Europa, vi gerne vil have. Og det passer sig så heldigt, at kommissionen sidste år tror jeg måske forrige år fik vedtaget et nyt koncept, som var de her fremtidens Europa konferencer der skal holdes, og der skal holdes en lige om lidt. Og vi tænkte, det var helt oplagt at starte med at sige fremtidens Europa, det er altså et Europa, hvor retsstatslige dyder og menneskerettigheder, de er en central byggeklo. Og der er rigeligt at tage fat på her ud af Covid-19, som vi kunne diskutere i den sammenhæng.

Jon Clausen 00:49:02

Nu vil jeg lige hoppe tilbage til en ting du sagde før, fordi, det er rigtigt, at du har snakket rigtig meget om blandt andet minksag og alt mulig andet i året, der gik. Men lad os bare sige, at minksag var et af hovedtemaerne. Og så siger du, at du vil egentlig meget hellere snakke om, hvordan vi træffer gode beslutninger i kriser. Så må jeg tænke, det har der været for få, der har spurgt om. Så nu spørger jeg Kristian, hvordan træffer vi gode beslutninger i en krise?

Kristian Lauta 00:49:31

Vi skal starte med at forstå noget fundamentalt om ret og jura. Og det er at ret og jura handler ikke bare om, det handler det også om, men om fordeling af ansvar. Når man vedtager en ny lovgivning som for eksempel epidemiloven, så i stedet for at tænke det som magtkampe, som jeg i meget vidt omfang synes, at det er blevet tænkt som, altså balancer i mellem Folketing og regering, og regeringen og eksperter så tænke det som en huskeliste. En måde vi træffer gode beslutninger på. Hvem er det, vi skal huske at spørge, før vi træffer beslutninger med stor samfunds betydning? Hvordan er det egentlig, vi bedst muligt får kvalificeret disse beslutninger under tidspress? Og hvis vi så skal tage den forbandede minksag som vores udgangspunkt for det, så kan man sige på den ene side, så handler det om en magtkamp imellem en regering, som måske er gået for vidt, trådt ind på Folketingets enemærker og har tiltaget sig nogle kompetencer, de ikke har. Men i den perfekte verden, så var det også et eksempel på, hvordan vi fremadrettet skal lave lovgivning, der forhindrer, at det kan ske, som gør det klart for regeringen, at det er en fordel at inddrage Folketinget i den type beslutninger, så tidligt som muligt, så vi får deres perspektiver med, der kan kvalificere beslutningen, som betyder, at man får inddraget de rigtige

embedsfolk på de rigtige tidspunkter. For inddraget de eksperter, der ved noget om disse mutationer, på den rigtige måde. Og for mig er minksagen jo et eksempel på, at hvis det hele kun kommer til at handle om ansvar, så risikerer vi at ende i en polariseret situation, hvor regeringen ikke lærer det, der er var det oplagte at lære fra minksagen. Og det oplagte at lære fra minksagen det er, at hvis du sidder en søndag aften på Zoom og foran der, ligger der en beslutning, der i økonomisk omfang svarer til en lille Storebæltsbro, så skal du selvfølgelig sørge for at inddrage Folketinget. Du skal selvfølgelig sørge for at tænke rigtig godt over, hvad er egentlig det retlige fundament, vi står på, når vi træffer en beslutning af så vidt omfang. Det det er det gode lovgivning skal. Det skal sikre den ramme, den proces, som sikrer, at de lidt abstrakte værdier, jeg taler om, om retsstatslige dyder, om magtfordelingen og om at man står på retten, når man træffer beslutninger, det skal omsættes til en beslutningsproces, der ligger på rygraden af disse mennesker, ligger i lovgivningen som implicit fortælling. At der er skridt du tager, som gør at du træffer gode beslutninger, som samtidig har disse dyder helt fundamentalt i sig.

Jon Clausen 00:52:12

Og hvis man så ser på det her år, som der er gået og den her udfordring, som retsstaten har været sat i og vi har været sat i som samfund. Er du tryk ved, at vi trods alt er blevet bedre til at håndtere kriser? Tror du, vi har lært noget? Er der tegn i sol og vind på det? Eller hvordan ser du vores samfundsmæssige lærdom oven på dette år, der er gået?

Kristian Lauta 00:52:41

Jeg tror, at vi på et operativt plan er blevet virkelig meget bedre til at håndtere kriser. Forstået på den måde, at de mennesker, der arbejder med de her krise-beslutninger, de har øget deres kompetence helt vildt. Vi har også fået testet og set, at danskerne har en god krise-kultur. Vi er meget robust samfund. Der er utrolig mange ting, vi kan gøre i fællesskab. Om vi så har lært noget i forhold til retsstaten, er jeg mere tvivlende over for. Jeg oplever desværre en ret polariseret debat om disse ting. Det kommer meget til at handle om at pege fingre og være for imod og i mindre grad til at handle om de her ting, der handler om hvordan får vi den her lidt mere dybdegående forståelse af retsstaten ind i vores krise-logik? En af de ting som jeg frygter lidt vi har lært, det er, at fordi en statsminister træf en god beslutning i marts, så har vi nu lært at statsministre træffer gode beslutninger. Og det er jeg lidt loren ved. Det tror jeg er en forkert lærer, det man normalt ville kalde en tynd læresætning. Der er ingen tvivl om, at Mette Frederiksen bakket op af departementschefen i Statsministeriet, traf en afsindig forudseende beslutning i marts. De havde en virkelig spids fornemmelse for det, og det de satte i værk var præcist og effektivt. Men vi kan ikke derfra slutte, at alle fremtidige statsministre vil træffe den samme gode beslutning. Vi skal ikke ret langt væk for at se, at statsministre sat i præcis den samme situation, traf dårlige beslutninger. Derfor kunne jeg godt tænke mig, at man kiggede, når vi var på den anden side af det her, og det tror jeg, vi bliver nødt til - vi skal ud af det her Covid-19 helved - før vi for alvor kan forholde os til det. Men Overvejede mere ideelt hvordan kunne vi være kommet frem til den gode beslutning via procedure? Altså hvad er det for nogle skridt, der skal tages igen, for at vi kan komme frem til den her gode beslutning. I stedet for at fokusere på selve beslutningen. Selve beslutningen kan vi ikke bruge til noget som helst, næste gang vi står i en krisesituation. Beslutningens øjeblik er flygtigt og måske lidt tilfældigt. I hvert fald afsindig person afhængigt. Det vi til gengæld kan bruge til noget, det er systemer, systemisk viden, og det mangler vi at lære. Det tror jeg simpelthen mangler at lære, og jeg håber, at vi kan blive ved med at italesætte det her, så vi efterfølgende kan få den samtale. Og jeg håber også, at både Folketing og regering og beredskabsmyndigheder Danmark ser Covid-19 for det, det er er: en gigantisk gave i forhold til at blive et bedre beredskab i fremtiden. Simpelthen en skatteboks af fantastiske indsigter, fordi det er det. Vi har lært afsindigt meget om kommunikation, om organisation, om agilitet og hvordan vi skal træffe beslutninger. Og det skal vi have omsat på en eller anden institutionel måde bagefter. Vi skal have stor evaluering. Det vil jeg virkelig bønfalde

alle, der lytter til denne her podcast. For Søren hvor er der meget at lære. Og hvor skal vi ikke forspilde den mulighed.

Jon Clausen 00:56:04

Vi må se. Det kan være vi skal vende tilbage på den anden side af evalueringen og så se hvordan ser det faktisk ud. Tak fordi du kiggede forbi podcasten Kristian.

Kristian Lauterbach 00:56:14

Tak fordi jeg måtte.

Jon Clausen 00:56:15

Hvis du vil læse mere om Djøf's Corona Task Forces, vil jeg anbefale dig at google netop det, Djøf Corona Task Force eller se link i noterne til denne udsendelse. Det var alt for nu. Juristeriet er frisk igen og derfor også tilbage med en ny podcast om cirka tre ugers tid. Ris, ros eller gode forslag til udsendelser om jura modtages som altid med taknemmelighed hvis du skriver til redaktion@jur.ku.dk. Vi lyttes ved.